

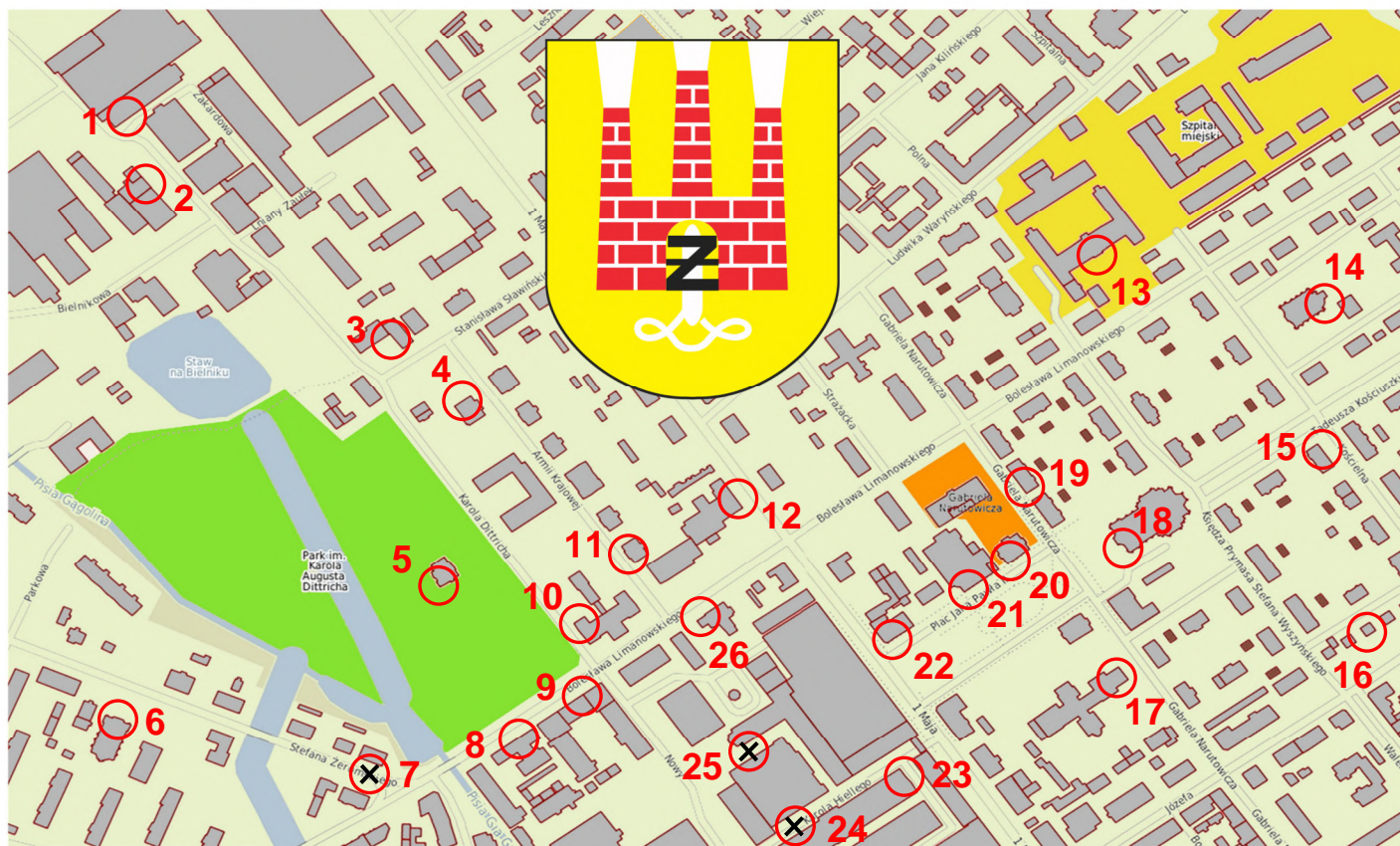
Żyrardów – XIX-wieczna osada fabryczna

12/M/15

Początki osady fabrycznej związane są z powstaniem w 1830 roku spółki „Karol Scholtz i Spółka”, której udziałowcami byli między innymi bracia Łubieńscy – właściciele folwarku Rada Guzowska, na terenie którego wzniesiono pierwsze budynki fabryczne. Przędzalnię lnu i tkalnię wraz z towarzyszącą im zabudową, zaprojektował warszawski architekt Jan Jakub Gay. Produkcja lnu zorganizowana została według metod opracowanych przez francuskiego inżyniera Filipa de Girarda, wynalazcę mechanicznej maszyny Iniarskiej. I to od jego nazwiska wzięła swą nazwę osada. Zakłady żyrardowskie popadły w długi i w roku 1857 zostały sprzedane spółce austriackich przemysłowców Karola Dittricha i Karola Hielle. Od tego momentu rozpoczęła się intensywne rozbudowa i modernizacja zakładów, w tym budowa istniejącej do dziś dzielnicy mieszkaniowej. Był to dla Żyrardowa okres prosperity – od końca XIX wieku do wybuchu I wojny światowej fabryka żyrardowska była jednym z największych zakładów przemysłowych Królestwa Polskiego. Podczas I wojny światowej Rosjanie wywieźli część maszyn i wysadzili w powietrze niektóre obiekty fabryczne. Od 1919 roku zakłady znalazły się pod zarządem państwa i poddano je odbudowie. Po II wojnie światowej, która nie poczyniła w osadzie fabrycznej większych zniszczeń, Żyrardów jeszcze raz stał się stolicą polskiego lnu. W latach 90-tych nastąpiło gwałtowne załamanie produkcji a teren pofabryczny zaczął popadać w stopniową ruiny. Od całkowitego upadku uchronił go rozpoczęty w porę proces adaptacji budynków do nowych funkcji m.in. na luksusowe apartamenty w tzw. Nowej Przędzalni.

W 2012 r. osada fabryczna w Żyrardowie, jako modelowy przykład organizacji przestrzennej XIX-wiecznego ośrodka przemysłowego została uznana za pomnik historii.

źródło: portal e-zabytek

Długość trasy: 3,2 km
Do potwierdzenia: 26 PK

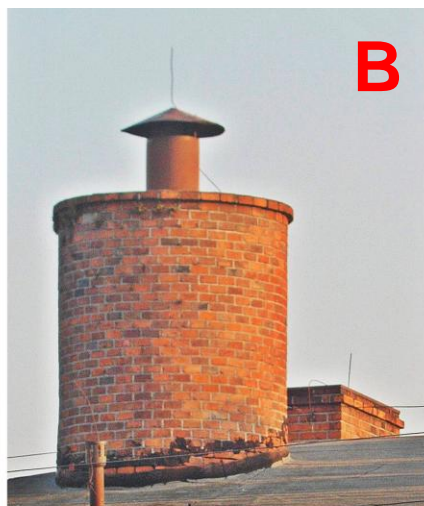
POMNIK
HISTORII

Budowa trasy: Dariusz Mazurek
Podkład : SIP UM Żyrardowa
Aktualizacja: sierpień 2023 r.
wersja 1.2

Na mapie zaznaczono punkty kontrolne (PK). Zadaniem uczestnika jest dopasowanie numeru PK do litery ze zdjęcia. Pary liczba-litera, jako potwierdzenie PK, należy dostarczyć do organizatora.

Turystyczno-Rekreacyjna Impreza na Orientację

PK 1,2	Zespół budynków dawnego bielnika, w których suszono przędzę i bielono tkaniny.
PK 3	Budynki, założonej w 1884 roku, fabrycznej ochotniczej straży ogniowej z wozownią i stajnią.
PK 4	Wzniesiona, w stylu szwajcarskim, willa Haupta - dyrektora generalnego żyrardowskiej fabryki.
PK 5	Neorenesansowa, reprezentacyjna willa Karola Dittricha jr. – obecnie Muzeum Mazowsza Zachodniego.
PK 6	Pierwotnie ewangelicki, jednonawowy, neogotycki kościół Wniebowstąpienia Pańskiego.
PK 8	Publiczna pralnia i łaźnia w ramach której funkcjonowała m.in. sauna dla pracowników fabryki.
PK 9	Pończoszarnia – na początku XX wieku był to największy tego typu obiekt w carskiej Rosji.
PK 10	Kantor gdzie swoją siedzibę miała dyrekcja fabryki oraz Towarzystwo Akcyjne Żyrardowskich Zakładów.
PK 11	Willa dyrektorska zamieszkiwana przez wyższy personel fabryki.
PK 12	Resursa – ośrodek kultury dla kadry kierowniczej, urządzony na wzór angielskich klubów arystokratycznych.
PK 13	Szpital przyfabryczny.
PK 14	Neogotycki kościół św. Karola Boromeusza – pierwszy kościół parafialny w Żyrardowie.
PK 15,16,19	Budynki osady fabrycznej.
PK 17	Ochronka (przedszkole dla dzieci pracowników fabryki) i Babiniec z pomieszczeniami mieszkalnymi dla przedszkolaków.
PK 18	Kościół farny MB Pocieszenia wzniesiony wg projektu Józefa Piusa Dziekońskiego.
PK 20	Kantoratschule tzw. Stara Szkoła przeznaczona dla dzieci kadry kierowniczej fabryki.
PK 21	Dom Ludowy tzw. „Ludowiec” pełniący w osadzie fabrycznej funkcje kulturalno-oświatowe.
PK 22	Budynek magistratu będący siedzibą władz miejskich.
PK 23	Nowa przędzalnia - najnowocześniejszy i zarazem największy obiekt żyrardowskiej fabryki.
PK 7,24,25	Inne obiekty.
PK 26	Pałacyk Tyrolski wzniesiony przez Karola Augusta Dittricha dla córki Anny i jej męża Ludwika Marcellina.

Turystyczno-Rekreacyjna Impreza na Orientację

Odpowiedzi należy przesłać na e-mail: poczta@trino.pttk.pl lub za pomocą formularza.

Przesłanie odpowiedzi oznacza zgodę na umieszczenie na liście osób, które przebyły TRInO.

trino.pttk.pl